

Linnéuniversitetet

Kalmar

LÄRARPROGRAMMET

Inkludering kontra utanförskap inom Idrott och hälsa

- En kvalitativ studie gällande hur elever med funktionsnedsättning upplever ämnet

Caroline Abrahamsson
Meimi Riikonen

Examensarbete 15 poäng
Höstterminen 2010

Handledare: Lars-Olof Valve
Institutionen för pedagogik, psykologi och
idrottsvetenskap

Linnéuniversitetet I KALMAR

Institutionen för pedagogik, psykologi
och idrottsvetenskap

Arbetets art: Examensarbete, 15p
    Lärarprogrammet

Titel: *Inkludering kontra Exkludering inom Idrott och
    hälsa,
    – En kvalitativ studie gällande hur elever med
    funktionsnedsättning upplever ämnet*

Författare: Caroline Abrahamsson & Meimi Riikonen

Handledare: Lars-Olof Valve

SAMMANFATTNING

Studien syftar till att undersöka elevers uppfattning kring ämnet Idrott och hälsa med särskild inriktning på elever med funktionsnedsättning i årskurserna 6-9.

Undersökningen visar att ett upplevt utanförskap råder men elever innefattar samtidigt en förståelse till svårigheter läraren kan ha med att planera undervisning som inkluderar alla elever.

Nyckelord; Idrott och hälsa, inkludering, utanförskap, funktionsnedsättning

INNEHÅLL

1	INTRODUKTION	3
2	BAKGRUND	5
2.1	Definitioner av olika funktionsnedsättningar	5
2.1.1	Handikapp.....	5
2.1.2	Funktionsnedsättning/ Funktionshinder och rörelsehinder	5
2.2	En skola för alla	6
2.2.1	Salamancadeklarationen	8
2.3	Utanförskap	8
2.4	Inkludering	9
2.5	Integrering	10
2.6	Teoretiskt ramverk	11
2.6.1	Vygotskij	11
2.6.2	Piaget	12
3	SYFTE	13
3.1	Frågeställning	13
4	METOD	14
4.1	Val av metod	14
4.2	Kvalitativ studie	14
4.3	Intervjuguide och genomförande	14
4.4	Urval	16
4.5	Dataanalys	16
4.6	Reliabilitet och validitet	16
4.7	Etik	17
5	RESULTAT	19
5.1	Beskrivande av idrottslektionerna	19
5.1.1	Aktiviteter.....	19
5.1.2	Upplägg av en lektion i Idrott och hälsa.....	19
5.1.3	Förståelse för upplägg av undervisning.....	20
5.2	Elevreflektioner kring undervisningen Idrott och hälsa	20
5.2.1	Positiv inställning	21
5.2.2	Ämnet duger	21
5.2.3	Behoven inte helt tillgodosedda	21
5.2.4	Ensamma lektionspass.....	22
5.2.5	Positiv utveckling	22
5.3	Känsla av utanförskap	22
5.3.2	Inte alltid deltagande	23
5.3.3	Önskan om gemenskap.....	23
6	DISKUSSION	24
6.1	Resultatdiskussion	24
6.1.1	Är skolan till för alla?.....	24

6.1.1.1	Miljö & resurser	25
6.2	Metoddiskussion	26
6.3	Reflektioner rörande studien kopplat till lärarperspektivet	26
6.4	Förslag på vidare forskning.....	28
6.5	Avslutande ord.....	29
REFERENSLISTA		30

1 INTRODUKTION

Att alla barn som går i grundskolan skall ha en lika stor rättighet att delta i ämnet Idrott och hälsa, oavsett handikapp, är för oss en självklarhet. I Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1994) står det att vi som lärare skall se till varje individ utefter deras behov och förutsättningar. Ämnet Idrott och hälsa har sin utgångspunkt i allsidiga rörelser, idrott och lek. Det här ska vara utformat efter att alla skall kunna delta utifrån sina förutsättningar och villkor. Det grundläggande i ämnet ska vara att alla finner ett fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande samt utvecklar ett hälsoperspektiv. Kursplanen för Idrott och hälsa är utformad efter att alla skall kunna delta efter sin egen förmåga och kunna vara med och utföra de moment som erbjuds under lektionen. Hur fungerar det med de elever som har en funktionsnedsättning? Känner de eleverna att de får ta del av undervisning på lika villkor och hur planerar lärarna lektionerna så att de ska fungera bra för alla elever? Det finns många frågetecken rörande just undervisning i Idrott och hälsa för funktionsnedsatta elever.

Lindqvist & Sauer (2007) skriver att funktionshinder har att göra med den felaktiga, sociala och materiella verklighet som vi lever i. Miljöerna som omringar oss är de som avgör hur delaktiga en funktionshindrad kan vara i samhället.

En person som är funktionshindrad blir enbart det beroende av vilken omgivning den vistas i. Vid ett tillfälle kan personen fungera "normalt" medan den i nästa inte kan fungera alls på grund av att omgivningen inte är anpassad utefter personens behov (a.a.).

Då barn börjar skolan sker en omställning i deras liv. För ett barn med funktionsnedsättning är omställningen större. En av anledningarna kan vara att de under förskoletiden levt i en anpassad och skyddad miljö. Lärarna i skolan måste vara insatta i elevernas olika svårigheter för att underlätta deras skolstart och skolgång. När det kommer till ämnet Idrott och hälsa är det vanligt att läraren tror sig skydda eleven genom att låta denne stundtals vara passiv i undervisningen. Det som här försummas är elevens egen vilja att delta. Det är inte att förglömma att elever med funktionshinder är kapabla till mer än vad de kanske får uppskattning för (Söder 2005). Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1994) poängterar att skolan har som ansvar att se till att elever som behöver särskilt stöd för att nå målen ska få tillgång till det. Eleverna ska även ta ett eget ansvar då det kommer till deras eget lärande och få chans att reflektera över det. I kursplanen för Idrott och hälsa (Skolverket, 2000) står det att alla elever ska vara med och delta oberoende av fysiska hinder eller andra problematiker och på så sätt utvecklas efter sin egen förmåga.

I skolor runt om i Sverige finns elever med olika funktionsnedsättningar vilket medför att upplevelsen av ämnet Idrott och hälsa kan vara negativ. Det kan bero på att idrottslärare inte är insatta i hur elevernas olika nedsättningar påverkar deras vardag i skolan. Det är lätt att snubbla på vad de inte kan istället för att fokusera på de positiva egenskaperna.

Som idrottslärare kommer vi någon gång med säkerhet att under sin yrkeskarriär möta elever med funktionsnedsättning. Med anledning av det här bör det ligga i vårt intresse

att söka en medvetenhet i hur dessa elever känner och upplever ämnet Idrott och hälsa, därav syftet med den här studien.

2 BAKGRUND

I det här avsnittet redogörs den bakgrund som ligger till underlag för undersökningen. Olika definitioner av funktionsnedsättning berörs samt hur skolverksamheten kan fungera för elever med annorlunda förutsättningar.

2.1 Definitioner av olika funktionsnedsättningar

Begreppet funktionshinder kan definieras på en rad olika sätt. En del skulle hävda att det är ett tillstånd där kroppen har en nedsatt funktion i något av systemen. Andra skulle påstå att det är något som vi människor själva har kommit på (Söder 2005), ett sätt att för oss klumpa ihop en viss grupp av människor i vårt samhälle. Vid definition av funktionshinder finns inga rätta eller felaktiga svar. Under senare halvan av 1900-talet flyttades fokuseringen på individen som funktionshindrad och lade den på miljön runtomkring istället, där problemet ansågs ligga. Funktionshinder ligger i det möte som sker mellan individen och den omgivning som den möts av (a.a.).

Lindqvist, Isaksson & Bergström (2007) skriver att det inte finns några särskilda kriterier angivna i skollagen som måste uppfyllas för att avgöra om en elev är i behov av särskilt stöd. Det är skolpersonal tillsammans med föräldrarna till eleven som i samtal och kontakt med medicinsk personal som kan fastställa det. Särskilda behov existerar när eleven inte uppnår kunskapsmålen (a.a.).

För att förstå vad begreppet ”en elev med särskilda behov” innebär underlättar det att klargöra olika definitioner av funktionsnedsättning.

2.1.1 Handikapp

Nationalencyklopedin (2010) definierar begreppet handikapp som en kvalité som gör en individ svagare än andra. Ett exempel på handikapp kan vara en person som är tvungen att använda sig av kryckor eller rullstol. För att mäta vilken grad av handikapp en person har tittar man på den livskvaliteten hos den som har ett handikapp. Tideman (1996) skriver om WHO:s definition av begreppet handikapp som består av tre delar, kroppsfunktioner/kroppsstrukturer, aktivitet och delaktighet. Miljön är sammanhörande med de tre delarna, hur förhåller sig personen till sin omgivning och de krav som tillkommer.

Tideman (1996) skriver att det inte är själva skadan som kopplas till det handikapp personen har utan de olika följderna som skadan gör sig påmind i. En skada har man eller så har man det inte, medan en funktionsbegränsning handlar om särskilda situationer och behöver inte göra sig påmind i alla situationer. En persons handikapp behöver nödvändigtvis inte färga hela den personens vardag, med andra ord är begreppet handikapp ett relativt begrepp.

2.1.2 Funktionsnedsättning/ Funktionshinder och rörelsehinder

Med funktionsnedsättning menas en persons begränsning att utföra olika aktiviteter fysiskt eller psykiskt. Det kan antingen vara medfött, uppkommit vid sjukdom eller vid någon form av olycka (Nationalencyklopedin, 2010) . Fors (2004) skriver att en funktionsnedsättning inte behöver vara något permanent utan kan lika gärna vara något

temporärt som försvinner med tiden. En person med en funktionsnedsättning får andra upplevelser och erfarenheter av omvärlden än vad en person utan någon funktionsnedsättning får. Eftersom de använder kroppen på olika sätt och upplever på så vis omvärlden annorlunda (Wormnaes, 2001).

Rörelsehinder definierar Wessman (2003) är när kroppens rörelseförmåga är nedsatt på grund av skada eller sjukdom, något som kan vara medfött eller uppkommit med tiden. Otto (1987) ger exempel på orsaker till varför barn kan vara rörelsehindrade; cerebral pares (CP), ryggmärgsbräck, muskelsjukdom, barnreumatism (JRA), missbildningar, skador eller sjukdomar som drabbar nervsystemet eller rörelseapparaten.

Söder (2005) skriver att Statistiska centralbyrån presenterat en lista av sjukdomar/olika tillstånd som klassas inom begreppet funktionshinder;

- Personer med hjärtsjukdomar
- Astmatiker
- Allergiker
- Diabetiker
- Mag/-tarmsjuka
- Psoriatiker
- Personer med psykiska besvär
- Rörelsehindrade
- Svårt rörelsehindrade
- Personer med nedsatt syn
- Personer med nedsatt hörsel
- Personer med höggradigt nedsatt arbetsförmåga
- Hjälpberoende

(Söder, s. 39-40. 2005)

De flesta av de här begreppen kommer inte tas upp i arbetet men det är ändå viktigt att belysa, för att se hur stort begreppet funktionshinder är.

Han talar om att det är svårt att skilja grupperna från varandra på ett rationellt sätt. Funktionshinder enligt den Statistiska centralbyrån tyder på att begreppet är något individuellt och bör därför bedömas utefter individen (Söder, 2005).

2.2 En skola för alla

Blom & Sjöberg (1999) skriver om en skola för alla. De menar att en skola för alla innebär att alla skall kunna vara med och delta i de lektioner som erbjuds oavsett funktionsnedsättning. Persson, Holmberg & Johansson (2006) belyser att samhället har haft mer än fyra decennier på sig att inkludera alla i elever i skolan oavsett svårigheter. Om skolan inte är öppen för de elever som har en funktionsnedsättning motsvarar inte de kraven som finns, för en skola för alla.

Wormnaes (2001) har en vision om hur hon vill att skolan ska se ut. Hon vill att alla elever ska vara inkluderade i lektionerna, att ingen elev ska vara utanför klassen. Det finns dock en problematik med ämnet Idrott och hälsa, elever med någon form av funktionsnedsättning kan lätt hamna lite utanför övriga klassen menar hon. Nygren (2009) har undersökt hur elever med funktionsnedsättning har det i skolan. Han har valt att titta på några olika skolor för att se om de här eleverna är inkluderade eller exkluderade. Han upptäckte att det var de organisatoriska lösningarna som var avgörande om eleverna var inkluderade eller exkluderade. På de skolorna som han undersökt visade det sig att eleverna var inkluderade i undervisningen samt att skolorna hade kunnig personal som var insatta i elevernas olika funktionsnedsättningar. Problematiken låg dock i ämnet Idrott och hälsa eftersom idrottssalarna inte hade den utrustning som krävdes. Vid friluftsdagar ansåg lärarna det svårt att anpassa undervisningen till de här eleverna. Han drar slutsatsen att det är en fördel om personalen på skolan är insatt i och har kunskap om de olika funktionsnedsättningar som finns så de kan anpassa undervisningen utefter det.

Haug (1998) belyser problemet en skola för alla och förklarar att alla ska ha rätt till en likvärdig utbildning. Eleverna ska inte bli inplacerade i olika professioner på grund av vilket bagage de har, exempelvis efter intressen eller om de har någon funktionsnedsättning. Han skriver att alla ska ha en lika stor rätt till samma utbildning. Problematiken ligger dessvärre i att göra en personlig anpassning för alla i skolans värld. De elever som har lätt att anpassa sig efter en miljö som erbjuds är även de elever som kommer att gynnas bäst i skolan. Här blir det problematiskt för de elever som har en funktionsnedsättning då de får svårt att anpassa sig om miljön inte är anpassad efter dem (a.a.). Persson, Holmberg & Johansson (2006) skriver att det är en svårighet att idag säga vem som egentligen har en funktionsnedsättning. De hårdrar det och menar att det är miljön runtomkring som snarare har en funktionsnedsättning. Miljön är väsentlig för att en funktionshindrad person ska kunna fungera i skolan. Skolan ska erbjuda en likvärdig utbildning till alla därför anser de att skolan har en funktionsnedsättning och inte tvärtom. Wormnaes (2001) belyser miljöfrågan i skolan för elever med olika funktionsnedsättningar. Skolan behöver korrigeras efter eleverna så de inte känner sig utanför. Skolan ska vara en social plats där alla elever känner sig trygga och får en gemenskap med övriga elever i skolan.

Jerlinder (2005) skriver att alla elever ska få chansen att under sin idrottsundervisning få möjlighet att förbättra sina motoriska färdigheter, får lära sig ansträngande fysiska aktiviteter samt får vara ute och upptäcka den natur som omger oss. De elever som Jerlinder samtalat med anser att de sällan får vara med och delta under idrottsundervisningen. Orsaken till det ligger ofta i den okunskap läraren har om hur undervisningen kan anpassas till de elever som har en funktionsnedsättning. De senaste årtionden har fler människor med någon form av funktionsnedsättning integrerats i samhället, vilket även har resulterat i att skolan blivit mer anpassad efter dem. Eleverna ska fungera gemensamt tillsammans på samma skola. Skolans intentioner med att skapa en skola för alla samverkar inte helt med verkligheten. Flera undersökningar visar att elever med funktionshinder inte upplever verksamheten som något för alla. Skolan ska ta hänsyn till att alla elever är olika och lär sig olika och på det sättet ska inte eleverna som behöver särskilt stöd behöva särskiljas från den ordinarie undervisningen.

Vidare skriver Jerlinder (2005) att skillnaden mellan olika typer av funktionshinder får betydelse för hur elever integreras i undervisningen. Elever med funktionshinder av större grad verkar ha bättre förutsättningar att påverka sin skolgång eftersom särskilda resurser ges de här eleverna. På så sätt överrensstämmer elevernas förutsättningar med de krav som ställs och funktionsnedsättningens påverkan minskar. De eleverna med inte fullt så synliga funktionshinder bemöts med ett nästintill obefintligt hänsynstagande till sin nedsättning. De här eleverna får knappa eller inga resurser och har därför svårt att påverka sin utbildning utefter sina behov. Det som egentligen skulle kunna möjliggöras faller på grund av bristande resurser (a.a.).

Skolverket (2006) har gjort en studie gällande elevers olika förutsättningar i skolan. I studien framkommer det att elever har svårt att se att skolan skulle vara till för alla.

2.2.1 Salamancadeklarationen

I Spanien 1994, i staden Salamanca stiftades en deklamation som handlar om människors rätt till utbildning oavsett de olika förutsättningarna. De 92 representerade regeringarna samt de 25 hjälporganisationerna som närvarade kom fram till att varje barn har rätt till utbildning, alla barn har olika egenskaper och är unika i sig därmed menat att de har olika sätt att lära. Vidare kom de fram till att utbildningen ska utformas på så sätt att alla kan ta del av den och elever med behov av särskilt stöd ska ha rätt att få det i ordinarie skolor där personalen sätter eleven i fokus och arbetar utefter elevens förutsättningar. Enligt Salamancadeklarationen är integrerad skolgång det mest produktiva sättet att bygga upp en relation mellan elever i behov av särskilt stöd och deras klasskamrater. Att placera elever med särskilda svårigheter i egna klasser ska ses som en sista utväg och enbart verka i det syftet att det gynnar eleven (Svenska unescorådet, 2006).

En handlingsram utvecklades som ett underlag för regeringar, internationella organisationer, icke statliga organisationer m.fl. Handlingsramen har sin grund i resolutioner, rekommendationer och publikationer inom Förenta Nationers organisation, standardreglerna om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning. Vidare står det i Salamancadeklarationen för att kunna få integrerade skolor att växa så att de kan ta emot elever inte enbart i tätorter utan även i landsbygder krävs det en klart uttryckt integreringspolitik, resurser och en informationsatsning gentemot allmänheten för att arbeta mot de fördomar som kan finnas, samt en satsning på att utbilda personal. Förändringar krävs även inom de rådande läro- och kursplaner, lokalerna i skolan, pedagogiken som bedrivs, de etiska normerna i skolan(a.a.).

2.3 Utanförskap

Fischbein & Östberg (2004) skriver om vikten att rådgöra med elever som behöver extra stöd ifråga vad den har för upplevelse av undervisningen. Valet som eleven ställs inför är att antingen inkluderas eller få extra hjälp utanför klassrummet. Dessvärre är det de "svagare" eleverna som blir exkluderade ifrån klassen, vilket bidrar till att det blir ännu svårare att knyta kontakter till de övriga i klassen. Att bli exkluderad resulterar i att de här eleverna blir utanför från de övriga kompisarna i klassen. Det här bidrar till påfrestningar för individens självförtroende och självkänsla (a.a.). Människor är sociala varelser och är beroende av att socialisera sig med andra (Johansson, 1996). Att elever särbehandlas är ingen nyhet, det är en nödvändighet i vissa fall för att eleverna ska passa in och inkluderas i en klass menar Haug (1998). De resurser som krävs för att en elev

ska bli inkluderad i skolan ska tas till för att göra det så bra som möjligt för eleven. Vygotskij (1999) menar att människan är under ständig utveckling och att utveckling sker i gemenskap med andra människor. För att elevens utveckling ska ske är relationen till läraren/lärarna viktig, samspelet dem emellan bidrar till att kunskap bildas.

En människa ser sig själv som en individ då hon/han samverkar tillsammans med andra människor menar Mead (1995). Hans teori bygger på hur människor integrerar tillsammans med varandra. Tillsammans med språket blir människan en medveten individ, vilket sker när människor språkar tillsammans (a.a.). Genom det här samspelet mellan människor utvecklas kommunikation och empati som är det centrala inom den sociala behaviorismen. Att människan utvecklas tillsammans med andra poängterar också Bergström (1991). Att utvecklas tillsammans innebär i skolans värld också att kunskap inhämtas och befästs.

Meckelprang & Salsgiver (1996) skriver om hur funktionshindrade människor har varit utanför samhället i många årtionden. Det är nu på senare år som de har blivit integrerade och en del av samhället. En anledning till att de har varit exkluderade kan ha berott på att de varit beroende av andra och inte kunnat ta hand om sig själva (a.a.).

Harper (1997) har gjort en studie kring människors attityder kring dem som är funktionshindrade. Han har lagt sin fokusering på barn och attityder kring dem. Hans resultat pekar på att de barn som har synliga funktionshinder, exempelvis amputerat ett ben, en arm eller liknande, ofta kände sig utanför och exkluderade från övriga kamrater.

Barnombudsmannen (2002) har i en studie studerat hur elever med funktionshinder studera hur en dag i skolan ser ut. Undersökning riktar sig till att se hur inkluderade de är i undervisningen. Det visade sig att idrott och hälsa var det ämnet där de kände sig mest utanför i. En elev berättar att denne får ha idrottsundervisning tillsammans med sin assistent och göra andra saker än vad de övriga klasskamraterna ägnar sig åt.

Paulsson (2009) har forskat kring om alla elever har en likvärdig utbildning. Hon upptäckte att elever med funktionshinder tidigt fick lära sig att skolan inte var till för alla eftersom de inte kunde vara med och delta i allt som erbjöds. Ofta beror det på att resurserna på skolan inte finns och på så sätt hamnar de här eleverna lite i skymundan. Idrottslärarna som var med i studien kände en maktlös- och hopplöshet inför det eftersom de kände att de inte kunde påverka så mycket. En problematik hon tar upp är att dagens skolor inte är tvungna att redovisa hur väl rustade de är för att ta hand om elever med funktionshinder, vilket leder till att staten och skolverket inte har någon insikt i hur de här eleverna har det. Föräldrarna till de här barnen är inte alltid medvetna om att det är skolans skyldighet att se till att rätt hjälpmedel ska finnas för deras barn. Det bidrar till att de inte gör mycket åt det utan finner sig i situationen (a.a.).

2.4 Inkludering

Jerlinder (2005) tar upp vikten av att lärare är insatta i vad som menas med inkludering och hur man inkluderar elever i den gemensamma klassen. Bjärenäs & Ingvarsson (2007) har i en studie fokuserat på vad och vilka förutsättningar som krävs för att alla ska kunna vara med i ämnet Idrott och hälsa. Resultatet av deras studie pekade på att det var svårt för de eleverna med någon form av funktionsnedsättning att delta i undervisningen. De kunde vara med under några idrottslektioner samt friluftsdagar men oftast blev de tilldelade andra övningar tillsammans med deras assistent. Vickerman (2007) skriver att inkludering är något som borde läras ut via lärarutbildningen så de

blivande lärarna har redskapen för att lyckas inkludera elever i sin undervisning. Fors (2004) menar att vara inkluderad i ämnet Idrott och hälsa innebär att alla elever ska få möjlighet att delta i undervisningen på sin egen nivå.

Eleverna ska ses som en helhet och inte utifrån sina olika svårigheter. Alla elever är i någon form beroende av en individualiserad undervisning och inte enbart de som har en funktionsnedsättning. När det började inses att alla människor är olika och unika på sitt sätt uppkom inkluderingen, på det här sättet bekräftas alla (a.a.). Ämnet Idrott och hälsa är ett ämne där elever kan känna sig försummade. Det beror på att lärare ofta ser vilka hinder som kommer i samband med att en elev med funktionshinder ska vara med och delta istället för att se möjligheterna för de här eleverna. Det är inte fel att ha flera olika alternativ under sina lektioner menar hon, eftersom det gynnar alla elever. Fors tar upp skolans nationella mål, där det står att alla har rätt till en likvärdig utbildning. Med en likvärdig utbildning menas inte att undervisningen måste bedrivas på samma sätt för alla utan att den ska bedrivas utefter elevernas olika förutsättningar. En utbildning kan aldrig utformas exakt likadant för alla utan den måste alltid vara lite olik eller unik beroende på vilka eleverna är (Fors, 2004). Arhammar & Tjernström (2008) har i en rapport undersökt varför elever med funktionshinder inte deltar under idrottslektionerna. Några av eleverna har svarat att det inte är något för dem och att de hellre satsar på de ämnen där de anser sig få betyg som de senare kan använda. De drar slutsatsen att det troligen beror på att undervisningen inte är anpassad för dem att kunna delta. Persson, Holmberg & Johansson (2006) har även de forskat kring hur elever med funktionshinder bemöts i skolorna. Deras resultat visar att många skolor är dåligt utrustade för de här eleverna. Det bidrar till att skolan inte är tillgänglig för alla och att de elever som har ett funktionshinder har det svårt att bli inkluderade i undervisningen och skolan. Det framkommer i deras resultat att eleverna ifråga uppskattar om läraren rådfrågar dem angående lektionen. De har själva koll på vad de kan göra och inte göra, därför blir deras undervisning enklare om läraren vågar fråga dem om hur de kan planera lektionen.

Att inkludera alla elever i ämnet Idrott och hälsa är inte enkelt. Jerlinder (2005) skriver att idrottslärare vill göra undervisningen rättvis vilket gör det hela mer problematiskt. Det finns två sätt att göra undervisningen rättvis. Det första menar hon är att anpassa undervisningen efter alla så alla kan vara med under lektionen. På det sättet finns chansen att eleverna får det erkännandet som de behöver och alla får en möjlighet att vara med. Det andra sättet går ut på att man anser att resurserna inte räcker till och att det måste göras en omfördelning av de resurser som finns. Här behöver man särbehandla elever. Dessvärre kommer dilemmat upp om vilka elever som ska få extra stöd.

2.5 Integrering

Med integrering menas att sammanföra olika parter och bilda en helhet. Elever med någon form av funktionsnedsättning skall kunna delta i den "vanliga" undervisningen i skolan. Integrering innebär inte att undervisningen är anpassad till eleven utan det syftar till att eleven är med och deltar på lektionerna (Fors, 2004).

Haug (1998) skriver att integrering kan ha flera betydelser. Han talar främst om två olika typer av integrering, segregering och inkluderande integrering. Segregerande integrering kan beskrivas som urtypen av specialundervisning. Den kan ske i variation med att eleven är med i klassrummet med den övriga klassen att eleven får privata lektioner tillsammans med en lärare eller att eleven ifråga får arbeta

tillsammans med andra elever i mindre grupper. Undervisningen i särskolan går även den under beteckningen segregering. Målet är att hitta en optimal inlärningsmiljö för eleven där denne kan utvecklas och anpassa sig till skolan samt till samhället. Om eleven tas ur sin klass är målsättningen att eleven ska tillbaka dit och fungera jämlikt tillsammans med sina klasskamrater (a.a.)

Vidare skriver Haug (1998) om inkluderande integrering som verkar lite i motsatt till segregering, där eleverna tar del av undervisning tillsammans oavsett särskilda behov eller ej. Det rättvisa är att eleven/eleverna i fråga får samma slags undervisning som de övriga i sin klass. Social träning och gemenskap beskrivs som nyckelord i det här sammanhanget och genom individuell undervisning kommer eleven långt. På så vis framstår alla elever som jämbördiga för skolan och skolan likvärdig för alla elever. Syftet är att göra skolan tillgänglig för alla och innefatta alla elever (a.a.).

2.6 Teoretiskt ramverk

Här nedan kommer Vygotskijs och Piagets olika teorier att presenteras. Utgångspunkten är hur elever lär på olika sätt och hur det kan ta sig i uttryck i skolan.

2.6.1 Vygotskij

Jerlang och Ringsted (2008) skriver om Vygotskij och några av hans teorier. En av hans teorier utgick ifrån att de redskap som människan använder sig av när hon/han utför en handling är av betydande vikt för en människas utveckling. Fokuseringen ska alltså ligga på de mänskliga redskapen för att kunna finnas lösningar och förklaringar på människors olika handlingar. Det är inom människans sociala liv som vi ser och kan få förståelse för den utveckling som sker. Ingen människa föds ensam eller som en "övermänniska" utan den föds in i en social värld fylld av människor med olika egenskaper och förutsättningar. Inom den här gruppen utvecklas människan genom mötet med andra, genom språk och handlingssätt. Genom de här redskapen som hon/han omges av kommer individen att utvecklas och lära sig att hantera de redskapen. En människa utvecklas genom mötet med andra människor (a.a.).

Ett barn är mer komplext att beskriva eftersom deras personlighet förändras under deras uppväxt skriver Jerlang och Ringsted när de presenterar Vygotskijs teorier. Vygotskij talar om att ett barns utveckling kan ske på två olika sätt. Det första sättet innebär att barnet växer upp i en trygg och lugn miljö där barnets personlighet utvecklas långsamt och stabilt. Det andra sättet är under kris, alltså att någonting händer under uppväxten. Det kan vara under våldsamma förhållanden, det kan yttra sig genom att barnet får en nedsatt inlärningsförmåga eller blir känslomässigt instabil. Hur det yttrar sig beror på hur barnets omgivning ser ut och vilket förhållande barnet har till den. Det centrala här är att kunskaper faller bort för att det ska kunna bildas ny kunskap (a.a.).

Då det kommer till pedagogiken skilde sig Vygotskij från de övriga forskarna som fanns på den tiden. Vygotskijs teori byggde på att allt mänskligt liv utvecklas i det sociala samspelet och erfarenheter bildas. Det här leder till att undervisningen blir central för de elever som går i skolan. Barnen lär tillsammans med andra barn och tillsammans med vuxna. Att hjälpas åt att lösa uppgifter och diskutera är det enda sättet att kunna se barnets utveckling menar han (Jerlang och Ringsted 2008).

2.6.2 Piaget

Jerlang (2008) skriver om Piagets teorier. Piaget hade som mål att ge en helhetsbild av det mänskliga förståndet, från barndomen till vuxenålder. Han menade på att alla mänskliga varelser skulle anpassa sig efter omvärlden och det den omges kring. Parallellen som han drar är bland annat att vi människor äter då vi är hungriga, vi tar på oss en extra tröja om vi fryser och så vidare, vilket innebär att vi anpassar oss efter omvärlden. En människa är en social varelse vilket leder till att hon/han är nyfiken i sin natur. Samspelet med andra individer är det primära, vi lär oss att språka genom att imitera andra när vi är barn exempelvis. Det som däremot behöver utvecklas är förståelsen och att leva sig in i andra människor, vilket inte är medfött (a.a.).

Som pedagog bör utgångspunkten ligga i barnens/elevernas intressen och deras nyfikenhet på den värld de lever i. På det här sättet lär eleverna enklare och de blir mer nyfikna på den kunskap som förmedlas menar Piaget (Jerlang, 2008). Alla människor lär sig på olika sätt och lär sig olika beroende av vilken ålder de befinner sig i. Åldern avgör hur mottaglig en person är för att ta emot den information som ges. Testa sig fram och göra olika aktiviteter praktiskt för att kunna relatera samt arbeta med händer vilket leder till att eleverna får en djupare förståelse för det de arbetar med. Personligheten utvecklas i samband med tänkandet och på så sätt utvecklas även viljan. Att utforska tingen omkring oss är det primära och vilka handlingar som hör till dem där kunskapen utvecklas. Språket har inte lika stor del här utan det är mer något som kommer till efter att eleven skaffat sig kunskapen och då kan förmedla med hjälp av det (a.a.).

3 SYFTE

Intentionen med denna undersökning är att ta reda på hur elever med funktionsnedsättning uppfattar ämnet Idrott och hälsa. Den syftar även till att ta del av hur eleverna upplever att läraren anpassar lektionerna utefter deras behov och förutsättningar.

3.1 Frågeställning

- Hur upplever elever med en funktionsnedsättning undervisningen i Idrott och hälsa?
- Hur upplever eleverna att lärarna anpassar undervisningen?

4 METOD

Val av metod, undersökningens utgångspunkt och intervjufrågorna är presenterade i det här avsnittet. Även en problematisering gällande val av metod presenteras.

4.1 Val av metod

Syftet med undersökningen är att ta reda på hur elever med funktionsnedsättning upplever ämnet Idrott och hälsa. Genom att göra en kvalitativ studie ges större möjlighet för eleverna att uttrycka sig, svaren kan utvecklas och det finns mindre utrymme för missuppfattning och egentolkning av elevernas svar. Patel och Davidsson (2003) menar att genom intervjuer kan man komma djupare i diskussionerna. I en kvalitativ studie ges intervjupersonerna utrymme att besvara frågorna med sina egna ord.

En rad frågor är sammanställda som handlar om vad eleverna har för syn på idrott och hur de själva har upplevt/upplever ämnet. Frågorna är öppna för att undvika korta svar och tanken är att de ska uppmana till en diskussion. Intervjuerna skedde enskilt eftersom intervjupersonerna inte skulle kunna påverka varandras svar eller känna en osäkerhet inför att svara.

4.2 Kvalitativ studie

Poängen med en kvalitativ studie är att se saker som sedan kan tolkas och förstås för att se innebörden av den studien som görs menar Patel och Davidsson (2003). Utgångspunkten i den här studien är att få en djupare kunskap om elevers upplevelser av ämnet Idrott och hälsa. En kvalitativ studie kan göras på olika sätt. Antingen väljer den/de som intervjuar en specifik ordning på frågorna som de ställer eller så ställer de frågorna efter hur svaren och intervjun följer sig. Intervjuaren kan även genomföra en intervju utan att på förhand bestämma vilka frågor som ska ställas. Under en kvalitativ studie går det inte att på förhand bestämma några svarsalternativ, det går inte heller att avgöra vad som är sant eller inte. Om intervjun sker i samspråk med någon som är "utsatt" kan det resultera i att intervjuaren får en maktposition. Det här kan ske trots att intervjuaren anpassar sitt språk och försöker föra en intervju utan några värderingar. Att vara väl insatt i ämnet samt att vara insatt i olika forskningsrapporter kan vara en fördel för intervjuaren, eftersom denne uppfattas som mindre "färgad" under samtalet.

4.3 Intervjuguide och genomförande

De första fem frågorna nedan har ingen större relevans för undersökningen utan har som funktion att få igång konversationen inför huvudfrågorna. Syftet med frågorna var att få eleven att tänka sig in i olika situationer gällande idrottsundervisningen och på så sätt få dem att beskriva undervisningen ur olika vinklar. Eleverna som intervjuats går i årskurserna 6-9.

- **Vilken årskurs går du i?**
- **Vad tycker du om skolan?**
- **Vilket ämne i skolan tycker du är roligast?**
– **Varför?**

- **Hur trivs du i skolan?**
- **Hur ofta har ni idrott på schemat?**

- **Vad brukar ni göra under idrottslektionerna?**
- **Hur upplever du lektionerna?**
- **Känner du att lektionerna är anpassade efter dina förutsättningar?
På vilket sätt är de det/är de inte det?**
- **Har idrottslektionerna ändrats ju äldre du har blivit?
– Om så är fallet, på vilket sätt?)**
- **Beskriv en typisk idrottslektion.**
- **Förekommer det aktiviteter där alla inte kan delta?
– Vad är det för aktiviteter i så fall?**
- **På vilket sätt blir du motiverad att delta i idrottsundervisningen?**
- **Är det något mer du skulle vilja berätta angående det vi pratat om?**

Innan intervjuerna äger rum får föräldrar ta del av syftet med undersökningen genom att brev/mail skickas ut till dem, däri står det beskrivet vad den handlar om samt en önskan om föräldrarnas tillåtelse för medverkan av barnen i intervjuerna. Patel & Davidsson (2003) skriver att brev till föräldrar och elever ska skickas ut innan så att de har en förståelse för syftet med undersökningen. Genom att de har en medvetenhet gällande syftet kan de också förbereda sig mentalt inför intervjun.

Intervjuerna gjordes i enskildhet tillsammans med eleven och om denne önskade ytterligare någon som han/hon kände sig trygg med. Innan intervjutillfället har ett genomgående samtal skett kring vad själva intervjun kommer att handla om, det här för att eleven ska känna sig trygg och förstådd med vad som kommer att ske. Däremot har ett medvetet val gjorts att vänta med att ”avslöja” intervjufrågorna på grund av bevarandet av spontanitet kring svaren. Patel och Davidsson (2003) tar upp att det är viktigt att intervjuaren samtalar med intervjupersonen så han/hon inte känner sig osäker att svara eller är rädd för att det finns rätta eller fel svar.

För att intervjun ska kunna fortgå utan avbrott används en diktafon. Främsta anledningen för val av dokumentation är att ta bort alla moment som kan störa eller avbryta. Genom att intervjun spelas in kan svaren lyssnas på i godan ro senare och ingen information går förlorad (Patel & Davidsson, 2003).

Eleverna har även blivit informerade om att intervjun sker under anonymitet och att inga personuppgifter är relevanta för undersökningen utan bara åsikterna kring ämnet Idrott och hälsa.

4.4 Urval

Undersökningen är gjord i tre olika kommuner i sydöstra Sverige. Mail skickades ut till de olika skolornas rektorer för att se om de hade några elever som berörde undersökningen. Tre skolor svarade och hade elever som kunde vara intressanta för undersökningen. Elevernas föräldrar fick sedan ett mail (se bilaga1) där de fick ta del om vad undersökningen skulle handla om. 10 elever är intervjuade, varav sex stycken är flickor och fyra stycken är pojkar i årskurserna 6-9, vilket tidigare nämnts. Samtliga elever som har deltagit i undersökningen har någon form av rörelsehinder. Dock har det i studien medvetet gjorts ett val gällande att utlämna ingående detaljer rörande elevernas rörelsehinder.

4.5 Dataanalys

Innan den skriftliga dokumentationen av intervjuerna lyssnades de igenom ett par gånger och det för att inte kunna missförstå eller feltolka svaren. Svaren från intervjuerna är skrivna exakt som intervjudeltagarna har yttrat. Svaren har därefter kategoriserats samt motiverats och i resultatdelen är citaten direkt översatta, inga ord har gjorts om eller tagits bort. Eleverna har numrerats från ett till tio för att särskilja dem och deras åsikter åt.

4.6 Reliabilitet och validitet

Patel & Davidsson (2003) berättar att en kvalitativ studie dessvärre kan ha en negativ aspekt, vilket är att intervjupersonerna kan uppge olika svar om de intervjuas fler gånger vid olika tillfällen. Det här leder till att reliabiliteten inte alltid är hög (a.a.). Ejvegård (2003) skriver att intervjupersonerna kan uppge olika svar om de intervjuas vid olika tillfällen. Det här ska inte enbart ses som något negativt utan det kan bero på att de fått tid att tänka över sin situation (a.a.). En positiv och negativ aspekt kan vara att de som intervjuas uppfattar frågorna på ett annorlunda sätt än vad som var tänkt från början, vilket kan ge en annan vinkling på undersökningen (Patel och Davidsson, 2003). Att använda sig av inspelning under en intervju är bra eftersom intervjun kan spelas upp i efterhand. Om enbart intervjun sker i form av att intervjuaren antecknar är det lätt att information försvinner längs vägen eller att intervjuaren lägger in sina egna värderingar och tolkningar i resultatet. Under de intervjuer som gjordes till den här undersökningen användes en diktafon. Patel och Davidsson skriver att en undersökning får en högre reliabilitet om intervjuarna är vana intervjuare. Det beror på att en ovan intervjuare kan lägga värderingar i de olika frågorna som ställs. Här är av vikt att vara påläst inom ämnet som undersökningen berör eftersom de som intervjuas uppfattar intervjuaren som insatt i ämnet (a.a.). Därför var det av vikt att bakgrundsdelen var klar innan intervjuerna gjordes. Reliabiliteten på den här undersökningen kan både vara hög och låg. Låg eftersom eleverna kan uppge helt andra svar om de intervjuas vid senare tillfälle, de har haft tid att reflektera kring frågorna och de svar som de uppgivit. Det är även lätt att intervjuarna lägger in egna värderingar under intervjun vilket kan leda till att eleverna uppgiver svar som de tror intervjuarna vill höra. Följdfrågorna som uppkommer kan vara ledande. Reliabiliteten kan vara hög eftersom intervjuarna var pålästa inom ämnet innan vilket medförde att informanterna kunde ställa frågor om de inte förstod. De frågorna var för intervjuarna enkla att besvara eftersom vi var insatta i ämnet. Det är enbart tio elever som besvarat den här undersökningen men det ger ändå en bild av hur de här

eleverna upplever ämnet. Den är heller inte rikstäckande utan är enbart riktad till tre skolor i södra Sverige. Intervjuerna spelades in med hjälp av en diktafon, vilket innebär att resultaten blir svåra att egentolka när de finns inspelade. Undersökning anses vara gjord på ett tillförlitligt sätt enligt oss författare.

För att det ska vara en god validitet på undersökningen måste undersökningen ta reda på det som ska undersökas skriver Patel och Davidsson. Att undersöka upplevelser är ofta svårt eftersom de ändras med tiden, vilket kan leda till låg validitet. Undersöker man exempelvis människors längd eller liknande är det ofta bestående vilket leder till att validiteten blir hög. För att en intervju ska få en god innehållsvaliditet är det att av relevans att innan vara påläst inom det ämnet som ska undersökas. Det för att vara insatt i de olika begrepp som är angelägna. Förarbetet är av vikt för att undersökningen ska mäta det som avses att mäta. Arbetet riktar sig för en undersökning gällande elevers upplevelser kring ämnet Idrott och hälsa. Där av låg vikten att innan läsa in sig kring forskning kring ämnet och olika begrepp som rör området. Patel och Davidsson påpekar att om intervjuaren på förhand skaffar sig den information som behövs för undersökningen så kommer de verktygen leda till att undersökningen ger oss den önskade informationen. Intervjufrågorna kommer på det här sättet att vara enklare att formulera när kött finns på benen.

Validiteten på den här undersökningen kan vara låg eftersom vikten ligger vid upplevelser, vilket inte är bestående. Men det är ändå de upplevelserna eleverna hade vid den tidpunkten. Syftet och frågeställning som den här studien syftar till överrensstämmer med det resultat som kommer att redovisas senare.

4.7 Etik

Det är av yttersta relevans att klargöra för de personer som intervjuas den betydande roll de har i undersökningen. De har erfarenheter och upplevelser kring det ämne som studien bygger på och av den anledningen är deras samarbete betydande (Patel & Davidsson, 2003).

Till deltagarna som intervjuas utlovas anonymitet, enbart resultatet är väsentligt i det här sammanhanget, inte vem som säger vad. Genom att personen bakom svaren inte uppmärksammas är chansen större att få mer sanningsenliga svar. Intervjuarna är de enda som behöver veta vilka som intervjuas, ingen har annan rätt att få tillgång till deras namn. Eftersom frågorna handlar om intervjupersonernas upplevelser och tankar är det av vikt att låta de vara anonyma så de känner sig trygga under intervjun. Att påpeka det för dem kan inte göras för många gånger (a.a.). Eftersom att ämnet är känsligt rådfrågades föräldrar och elevernas klassföreståndare så ingen skulle känna sig kränkt under intervjun. Vetenskapsrådet skriver att forskningsmaterial ska hanteras konfidentiellt, vilket innebär att de som står utanför undersökningen inte ska kunna ta del av "forskningens personernas" personuppgifter. De beskriver anonymitet som något där kopplingen mellan den berörda och svaret inte ska kunna göras. Forskningsgruppen är de som vet vilka personerna i undersökningen är. För att använda sig av resultatet ska ändringar i namn och dylikt göras (a.a.).

Vetenskapsrådet (1990) skriver om att forskning ska verka i ett gott syfte och för att förbättra samhället. De människor som medverkar i forskning kan uppleva undersökningarna krävande samt obehagliga men för att minimera den uppfattningen är det viktigt att de som undersöker ser till att deltagarna i studien inte blir kränkta eller förödmjukade (a.a.).

Av hänsyn till de elever som deltar i den här undersökningen har frågeställningen gällande deras funktionsnedsättning valts att ta bort. Deras ålder är en påverkande faktor då det kan vara känsligt att diskutera deras situation mer ingående, dessutom är det inte av relevans i studien att undersöka vad för funktionsnedsättning de olika eleverna har då fokuseringen valts att lägga på hur vida de upplever ämnet Idrott och hälsa.

5 RESULTAT

I den här delen presenteras resultatet som framkommit av undersökningen som gjorts. Tre övergripande områden har kategoriserats ut som beskriver elevernas upplevelser, aktiviteter samt förståelse i ämnet Idrott och hälsa.

5.1 Beskrivande av idrottslektionerna

För att förstå hur eleverna upplever lektionerna i Idrott och hälsa är en redogörelse kring vad som sker under lektionspassen intressant att ta del av samt hur uppläggen ser ut. Tänkvärt är att ta reda på om uppläggen av deras lektioner i idrott skiljer sig eller ser densamma ut för merparten av dem. Eleverna har en förståelse för sina lärare gällande den undervisning som de presenterar och varför den ser ut som den gör.

5.1.1 Aktiviteter

Ett utförligt och beskrivande svar ges kring vad för aktiviteter som sker på lektionstid med fokusering på bollsporter samt dans. När eleverna skulle beskriva vad som händer under lektionerna angavs ett fåtal aktiviteter.

Vi brukar spela spökboll, fotboll och sånt där med bollar fast ibland har vi dansat också.

(Elev 8)

Genom att fråga eleverna om aktiviteterna kan en bild fås gällande vilka aktiviteter som sker men även hur inkluderande undervisningen är för dem som är rörelsehindrade.

5.1.2 Upplägg av en lektion i Idrott och hälsa

Eleverna beskriver att de är med utefter deras förutsättningar och det förekommer stunder då de känner att de inte bidrar tillräkligt mycket till de övriga eleverna i klassen och väljer därför att avstå från vissa aktiviteter. Eleverna tar del av all undervisning men är inte deltagande i alla aktiviteter och blir då hänvisade till att göra annat.

Vi börjar oftast värma upp lite med någon boll eller så där typ. Sen kör vi igång med det som är tänkt för lektionen. Ibland sitter jag bredvid och kollar på dom andra och ibland är jag också med. Jag blir lätt trött också så då kan jag gå o sätta mig vid sidan eller om jag kanske känner mig i vägen för dom andra. Speciellt om det är fotboll eller innebandy eller så får alla är så tävlingsinriktade så då är jag bara i vägen.

(Elev 10)

Jag är på gymmet och kör lite allt möjligt. Mycket armar.

(Elev 7)

En intressant faktor är att undersöka hur läraren har anpassat lektionen utefter eleven och hur han/hon ser på undervisningen. Tydligt visar ju resultatet att det förekommer

aktiviteter där anpassning inte skett utan delar av lektionerna eller stundtals hela lektioner har eleven tillbringat utanför den kollektiva undervisningen.

5.1.3 Förståelse för upplägg av undervisning

Eleverna berättar om hur deras situation påverkar lärarens undervisning och en förståelse finns gällande svårigheter om anpassning. Sammanfattande ges en bild från eleverna att lärarna arbetar så gott de kan med undervisningen för de elever som har funktionsnedsättning.

Hmm nja eller asså jag tror att idrottslärarna har svårt att veta vad dom ska göra med någon som mig eller som är i min situation. Svårt att göra och hitta på saker med oss i en idrottshall som inte är anpassad

(Elev 2)

Nej eller alltså min lärare försöker ju och gör ju så gott hon kan

(Elev 1)

5.1.4 Engagemang och uppmuntran

Eleverna uppfattar engagemang och omtanke från lärarna men samtidigt saknar de att kunna delta i all undervisning. Lärarna som eleverna nämner visar ett intresse för att aktivera även de elever som har svårigheter och försöker finna lösningar.

Min lärare han vill ju alltid att jag ska vara med och är mån om det också. Men det kan bli svårt ibland men jag gör så gott jag kan och det har vi sagt att jag ska göra.

(Elev 6)

Min lärare ser ju till så jag tränar och så där, det är ju bra för mig att röra på mig och vi pratar ofta om varför jag ska göra de olika övningarna och så där.

(Elev 9)

Han frågar ju alltid och så där hur det är med mig och vill att jag ska vara med och försöka och så. Vi pratar ganska mycket och han är snäll och erbjuder sig att hjälpa mig och så.

(Elev 8)

Trots ett engagemang från lärarnas sida enligt eleverna räcker inte det till att göra undervisningen allsidig och inkludera alla elever, även de som har rörelsehinder. En kommunikation sinsemellan finns men den gynnar inte eleverna i den bemärkelse att undervisningen ändras och anpassas.

5.2 Elevreflektioner kring undervisningen Idrott och hälsa

Upplevelsen kring Idrott och hälsa är individuell, genom att eleverna själva får berätta hur de upplever ämnet kan en mer rättvis bild fås. Hur ser undervisningen ut för de olika eleverna och det mest relevanta är om de känner att de kan delta i all undervisning. Det

framkommer i undersökningen blandade känslor från eleverna där en del av dem har en positiv inställning till undersökningen. Samtidigt som de känner att de på egenhand får utföra andra aktiviteter som skiljer sig från övriga i klassen och ämnet i sig upplevs inte särskilt motiverande för alla elever.

5.2.1 Positiv inställning

De här eleverna har en positiv inställning till den idrottsundervisning som de får ta del av. De är medvetna om sin egen begränsning men ser till det bättre även om förutsättningarna är annorlunda.

Dom lektionerna jag kan vara med på är roliga men jag har lite svårt att springa och så där så jag blir oftast tagen först om vi spelar spökboll och sånt.

(Elev 3)

Rörelsekapaciteten överrensstämmer inte alltid med de aktiviteter som eleverna får ta del av men attityden gällande undervisningen är ändå god och eleverna syftar till att de har roligt under tiden.

5.2.2 Ämnet duger

Lektionerna upplevs inte särskilt motiverande för eleverna och de beskriver undervisningen som helt okej men syftar inte till mer än så. Det beskrivs även uttryckligen att idrottslektionen handlar om att merparten av undervisningen tillbringas i gymfaciliteten.

Så där, jag är mest på vårt gym och kör själv. Min lärare har satt ihop ett träningsprogram till mig som jag gör där. Ibland kollar jag på när mina kompisar har lektion. När jag inte orkar att vara på gymmet.

(Elev 9)

Jodå det är väl helt ok. Inte jätte roligt men det funkar ju.

(Elev 1)

Eleverna beskriver hur de tycker att lektionerna fungerar men det upplevs ingen direkt glädje till ämnet. De får tillbringa egentid på gym men väljer ibland bort den aktiviteten för att se vad de övriga i klassen gör under lektionen.

5.2.3 Behoven inte helt tillgodosedda

Upplevelsen kring anpassning av lektionerna är tvetydig då eleverna har en uppfattning om att lärarna arbetar med anpassningen så gott de kan samtidigt som de inte känner sig fullt inkluderade i undervisningen.

Ja det är väl ganska anpassade. Är ju inte med jätte ofta. Eftersom jag själv väljer när jag vill vara med eller inte. Jag väljer ju mina tillfällen

(Elev 4)

Alltså min lärare försöker ju så gott det går men jag förstår ju att det är svårt att få med mig på allt

(Elev 2)

Uppenbart är det att det finns elever som känner utanförskap gällande den ordinarie undervisningen och känner sig inte inkluderade.

5.2.4 Ensamma lektionspass

Anpassning av undervisning är inte vanligt förekommande för de här eleverna. Styrkepass utformas och de utför passen på egen hand men med program som är anpassat särskilt utefter deras förmågor.

Näää eller alltså jag är ju typ aldrig med dom andra. Men mitt träningsprogram på gymmet är anpassat efter mig.

(Elev 7)

Ett tydligt svar på att utanförskap råder och lektionspassen är utformade på så sätt att eleven i fråga aldrig är med på ordinarie undervisning med de övriga eleverna.

5.2.5 Positiv utveckling

De här eleverna upplever att undervisningen nu på senare år bidrar till ett större deltagande och de moment där eleverna enbart beskådar har blivit färre. Det talas även om storleken på sin klass och det uttrycks som positivt att den minskat i elevantal.

Ja det har dom, för nu får jag vara med mycket mer. Innan satt jag mest bara vid sidan och tittade på dom andra

(Elev 3)

Först var vi i en stor klass och nu är vi i en liten, känns bäst i den lilla.

(Elev 6)

Idrottsundervisningen är inte alltid utformad på samma sätt på alla skolor. Därför är det intressant att undersöka om eleverna upplevt någon förändring från tidig förekommande idrottsundervisning gentemot hur den ser ut för dem i dagsläget. Eleverna beskriver att de medverkar mer på lektionerna nu än tidigare och att storleken på klass har en betydelse.

5.3 Känsla av utanförskap

Eleverna berättar om att det förekommer aktiviteter i undervisningen som inte alla kan delta i. Några av de tillfrågade upplevde en pinsamhet över att inte kunna delta under lektionernas delar och de beskriver vissa aktiviteter som svåra att utöva.

5.3.2 Inte alltid deltagande

Eleverna beskriver aktiviteter som gör att de inte kan delta i ordinarie undervisning utan blir då åskådare på lektionerna. Svårigheter med kontroll av kroppsrörelser nämns.

Både ja och nej. Jag kan ju liksom vara med men ibland blir det lite svårt om man kanske har typ hinderbana. Så ska man svinga sig i rep och klättra upp för saker det har jag svårt för

(Elev 2)

Ja det gör det, fast då är jag inte med då sitter jag vid sidan om. Dans har jag svårt för. Hänger inte riktigt med i kroppen och så där så det blir lite pinsamt då

(Elev 5)

Egentligen har jag svårt för det mesta så ja det gör det. Allt egentligen

(Elev 4)

Genom att eleverna inte alltid kan kontrollera sina kroppsrörelser upplever de svårigheter i de aktiviteter som förekommer på idrottslektionerna. I och med att eleverna är begränsade så bidrar det till att deltagande uteblir och att enbart ett åskådande sker.

5.3.3 Önskan om gemenskap

De här eleverna beskriver uttryckligen att denne känner sig utanför när det förekommer aktiviteter som han/hon inte kan delta i lektionerna som sina övriga klasskamrater.

Kan ibland känna mig utanför eftersom jag inte kan vara med och leka med dom andra på lektionerna

(Elev 7)

Men det hade ju varit roligt att vara med dom andra för dom verkar ha så roligt på lektionerna ju

(Elev 1)

Tråkigt bara att inte kunna vara med dom andra.

(Elev 9)

Men jag känner mig liksom lite utanför när vi har gympa. Alla verkar ha så roligt och jag hänger liksom inte med.

(Elev 8)

Något gemensamt för de här eleverna är att de alla känner en slags uppgivenhet då de inte kan delta i undervisningen på lika villkor som sina kamrater. De upplever situationerna som tillfällen då de missar den glädjen i idrottsämnet och att de istället blir åsidosatta. Ett tydligt utanförskap råder.

6 DISKUSSION

I den avslutande delen kommer resultatet av undersökningen diskuteras med kopplingar till bakgrunden samt en diskussion föras kring relevansen av studien för läraryrket.

Även förslag på hur vidare forskning skulle kunna göras med den här undersökningen som utgångspunkt.

6.1 Resultatdiskussion

6.1.1 Är skolan till för alla?

Blom & Sjöberg (1999) definierar begreppet En skola för alla på så vis att alla ska kunna delta i undervisningen oberoende av funktionsnedsättning. Av undersökningen framkommer det att det finns elever som upplever att de inte kan vara med och delta i alla aktiviteter som ämnet Idrott och hälsa erbjuder. Trots att alla intervjuade elever upplevt motgångar inom ämnet är ändå inställningen någorlunda positiv, kanske för att samtliga är införstådda kring sin egen situation och begränsning. Något som uppkom under intervjuerna var att vissa elever kände sig mer åsidosatta än kanske nödvändigt. Det fanns en uttryckt önskan om att vara inkluderad i undervisningen och uppleva det roliga precis som övriga klasskamrater. Söder (2005) skriver att lärare i ämnet Idrott och hälsa vanligen vill skydda eleven med funktionsnedsättning på så vis att han/hon stundtals inte är aktiv på lektionerna. Vidare skriver han om att en underskattning hos lärare gällande elever med funktionsnedsättning ofta görs (a.a.). Fors (2004) påpekar att all undervisning ska anpassas till alla elevers olika nivåer vare sig det handlar om elever med handikapp eller inte. Undervisningen behöver individualiseras för alla eftersom varje individ är unik i sig. Fortsättningsvis skriver hon att elever kan känna sig förbisedda i ämnet Idrott och hälsa, en anledning kan vara att läraren lägger sin fokusering kring de olika svårigheterna eleverna kan ha. Jerlang & Ringsted (2008) skriver om Vygotskij, där den namnge beskrivit hur barn/elever utvecklas. Vygotskij poängterar att alla individer lär i samspel med varandra. Genom att låta eleverna vara med övriga i klassen och pröva sig fram kommer alla lära av varandra och vem vet, kanske hjälpa varandra fram till kunskap. I Salamancadeklarationen (2006) står det att utbildningen ska läggas upp på så vis att alla ska kunna ta del av den och elever i behov av särskilt stöd ska få den hjälp de behöver. Eleven ska vara utgångspunkten för skolpersonalen och anpassningen ska ligga därefter. Vidare står det i Salamancadeklarationen att arbetet med integrerad skolgång är ytterst betydande på så vis att stöd från kamrater är av vikt.

Det framkom i undersökningen att alla elever ansåg att undervisningen var anpassad utefter deras behov men lektioner kunde förekomma som de inte kunde delta i. Eleverna var väl insatta i den problematik gällande anpassning men ansåg att läraren gjorde det bästa av de förutsättningar som han/hon hade tillgång till. Vanligt förekommande var att de själva valde vilka lektioner de ville vara med och delta i eller så hade de styrkepass som de utförde på gymmet själva. Piaget hade en teori om att människor inte föds med förståelsen för andra människor utan det är något som lärs med tiden (Jerlang, 2008). Om idrottslärarna skulle lägga ännu mer fokus på de funktionshindrade eleverna kanske de tillsammans med övriga i klassen skulle bilda sig en förståelse för deras situation. En pinsamhet över att vara med och delta i en del olika moment kanske skulle försvinna om de övriga i klassen har skaffat sig en insikt för dem med svårigheter. Jerlinger (2005)

skriver att det är vanligt att elever med olika funktionsnedsättningar ofta inte deltar i idrottsundervisningen. Ofta sätts de här eleverna på gymmet eller får de se på när övriga klasskamrater har idrottslektion (a.a.). Barnombudsmannen (2002) har undersökt hur elever med olika funktionsnedsättningar har det i skolan. I studien framkom att merparten av eleverna kände utanförskap i ämnet Idrott och hälsa. Det här berodde till största delen på att de inte fick vara med eller att de sattes själva eller tillsammans med sin assistent i skolans gym. Fischbein & Östberg (2004) skriver att det ofta är de svagare eleverna som sätts utanför klassen vilket gör det svårare att socialisera med sina klasskamrater. Vygotskij (1999) talar om människans utveckling i samvaro med andra individer.

Jerlinder (2005) skriver om att det är av relevans att lärare förstår vad som menas med inkludering och hur den processen går till. Bjärenäs & Ingvarsson (2007) talar om svårigheterna med att inkludera elever med funktionsnedsättning i idrottsundervisningen och att de ofta blir tilldelade uppgifter som skiljer sig från den ordinarie undervisningen. Jerlinder (2005) tar upp en problematik gällande att det här kan vara att idrottslärare vill göra undervisningen rättvis, det ena är att anpassa undervisningen för alla och det andra är att resurser inte finns och man måste då särbehandla elever.

Eleverna i undersökning talar om en upplevd ensamhet då de inte kan vara med på allt som erbjuds under lektionstid.

Av den här undersökningen att döma är skolan inte till för alla, utan den är till för de som kan fungera ”normalt” i den. Om skolan ska vara till för alla så innebär det att alla elever ska kunna delta utefter sina behov och förutsättningar utan att känna en pinsamhet över det. Eleverna som deltagit i den här studien har en stor förståelse för att deras lärare kan ha svårigheter i att anpassa all undervisningen efter dem. Men ska verkligen eleverna ha en sådan förståelse för deras lärare? Ska de behöva ha det? Nej, det ska de inte behöva, de ska heller inte känna att läraren får det ”jobbigt” när de ska planera undervisning så de kan vara med. Tvärtom, det är lärarens jobb att se till att de här eleverna ska kunna delta och känna sig trygga i att göra det, det är en plikt skolan och dens personal att se till att det fungerar. Givetvis är det svårt som lärare att göra stora förändringar på en skola med det lilla material som finns att tillgå.

6.1.1.1 Miljö & resurser

Nygren (2009) har undersökt varför elever med funktionsnedsättning ofta är utanför i ämnet Idrott och hälsa. Hans undersökning visar att det handlar om att idrottssalarna inte har den utrustning som krävs. Det här är något som ligger på den organisatoriska nivån, de ska se till att den utrustning finns när de här eleverna börjar på skolan (a.a.).

De elever som intervjuats i den här studien har också uppgett att det kan vara svårt för läraren att anpassa undervisningen i en idrottshall som saknar förutsättningar för dem. Persson, Holmberg & Johansson (2006) skriver att det är svårt att idag egentligen säga vem som har ett handikapp eller inte. Det som avgör om någon har en funktionsnedsättning är miljön som omger en person. Hade exempelvis skolan varit anpassad utefter de här eleverna hade de inte haft det handikappet som de har under lektionerna. Wormnaes (2001) talar om att skolan ska vara en gemensam plats där eleverna ska samverka tillsammans utan att någon känner sig utanför eller i vägen. Paulsson (2009) belyser problematiken kring att skolorna idag inte behöver redovisa hur miljön ser ut för de eleverna som har olika funktionsnedsättningar. Vilket kan tyckas

vara konstigt eftersom de borde ligga i deras intresse att se hur det verkligen ser på skolorna. Vetskapen om att det finns elever med olika funktionsnedsättningar kan inte vara en nyhet för dem. Att se hur de här eleverna klarar av skolan och hur inkluderade de är borde vara intressant för dem.

Jerlinder (2005) skriver om hur vida ekonomiska resurser påverkar elevers skolgång och tar upp att elever med en högre grad av funktionsnedsättning oftast tilldelas mer resurser. När det gäller elever som inte har uppenbara nedsättningar är hjälpen inte lika stor (a.a.). I Salamancadeklarationen (2006) uttrycks det att resurser är en förutsättning för att kunna utveckla skolor som arbetar med integrering av elever med särskilt behov. Skolverket har gjort undersökningar kring hur elever med olika funktionsnedsättningar har det i skolan. Resultatet pekar på att miljön på skolan inte är anpassad efter deras behov och att de inte kan delta i all den undervisning som erbjuds på skolan. Trots det verkar det inte som de har gjort någonting åt det.

6.2 Metoddiskussion

Eftersom arbetet bygger på en kvalitativ studie innebär det att reliabiliteten kan vara låg. Det här beror på att de personer som intervjuats kan uppge andra svar om de intervjuas vid ett annat tillfälle. Det här fanns i beaktning då metoden valdes men valet låg ändå på att göra en kvalitativ studie eftersom det ansågs komma djupare i undersökningen. Validiteten däremot anses vara hög eftersom undersökningen bygger på det som avsattes att mätas. Enbart 10 elever har varit med i undersökningen vilket gör att en större generalisering inte kan göras.

Patel och Davidsson (2003) skriver att vid en kvalitativ studie när intervjuerna transkriberas finns en risk för att underlaget påverkas för analysen. Skillnaden görs på skrift, talspråk, gester, mimik och betoningar faller ofta bort när intervjun blir till skriftlig text. Talspråket kan bestå av ofullständiga meningar och vara grammatiskt inkorrekt och det kan fresta den som transkriberar genom att med punkter och kommatecken bilda meningar som blir mer begripliga. Även om den kvalitativa studien inte berör en stor skara är den av relevans när det lyfter ett problem. Resultatet av den undersökningen kan användas i nytta i snarlika områden (a.a.).

Eftersom den här studien syftar till att undersöka elevers upplevelser kring undervisning i Idrott och hälsa ansågs en kvalitativ studie att vara den rätta metoden. På så sätt blir det enklare att komma djupare i svaren än om en kvantitativ studie gjorts. Å ena sidan kanske det hade kunnat ge mer ärliga svar men å andra sidan hade frågorna behövt vara ”ordentligt” formulerade för att få djupa svar. Att göra en enkätundersökning kan även bli svårt eftersom det ibland skyndas igenom på grund av att annat ska göras eller att det exempelvis börjar närma sig rast.

6.3 Reflektioner rörande studien kopplat till lärarperspektivet

Enligt Lpo 94 (Utvecklingsdepartementet, 1994) tas det upp att elever ska ansvara för sitt eget lärande samt reflektera kring det. Tydligt i den här studien framgår det sett ur elevperspektiv en viss osäkerhet hos idrottläraren i att använda sig av eleven i planering

av undervisning. Eleverna är medvetna om sina egna begränsningar och därför ska man som lärare våga utnyttja elevers kunskap. Har man en god kontakt sinsemellan så kan det innebära ett ökat förtroende mellan elev och lärare samt bjuda in till en dialog där eleven vågar uttrycka sig och läraren vågar fråga. Eleven besitter en kunskap om sin funktionsnedsättning i förhållande till sin kropp, en kunskap läraren omöjligt kan läsa sig till då den är personlig från individ till individ.

Det står uttryckligen i Lpo 94 (Utbildningsdepartementet, 1994) att undervisningen ska anpassas utefter varje individs behov och förutsättningar. Men hur fungerar det i verkligheten? Att ha en klass på ca 20- 30 elever och där kunna göra en individanpassning är ingen enkel uppgift, det är dock något som en lärare ska klara av. Allas behov ska tillgodoses och eleverna ska inte behöva känna sig utpekade eller utanför under lektionerna. Svårigheter kan uppkomma i samband med att exempelvis ha en elev med behov av särskilt stöd i klassen där det inte finns tillräckliga resurser för den att kunna delta. Kommuner runt om i landet har olika budgetramar där skolan även ska ingå. Vissa skolor har bättre förutsättningar än andra och det är ingen hemlighet att utbildad personal får verka i ämnen de egentligen inte hör hemma i, vilket det debatteras mycket om i media. Ett sätt att motverka det här är att redan under sin utbildning få ta del av hur verkligheten kan se ut för några av de elever man som lärare kommer att stöta på. Anpassningen är förhållandevis enklare i de teoretiska ämnena än vad det är i det fysiska ämnet, Idrott och hälsa. Att möta elever med en fysisk funktionsnedsättning i ett teoretiskt ämne är relativt enklare än när du möter den eleven under en idrottslektion. Under idrotten handlar det om att kunna använda sin kropp på ett funktionsenligt sätt och som lärare ska du se till att eleven kan vara med och göra det. Där har du hela tiden kroppen i fokus och det blir genast svårare att anpassa undervisningen när det finns elever som har svårigheter med just kroppen. Har du exempelvis matematikundervisning med en elev som har en fysisk funktionsnedsättning behöver du inte lägga lika mycket fokus kring det handikappet som du behöver under en idrottslektion.

Av den här undersökningen att döma framkommer det att det finns en problematik ute på skolorna, där skolor har svårigheter i att bemöta elever med olika funktionsnedsättningar. Undersökningen sträcker sig enbart till tio elever men det räcker för att förståelsen kring problemet ska belysas. Att idrottslärare har svårt att anpassa sin undervisning för de här eleverna framkommer tyligt i resultatet. Eleverna känner att undervisningen är ganska anpassad efter deras förutsättningar men trots det kommer det fram att de ibland känner sig utanför. Eleverna finner en förståelse för att deras lärare har svårt att anpassa undervisningen efter dem, vilket är stort. Kanske visar det på att deras lärare har en öppen dialog med sina elever där de diskuterar deras situation och varför de inte kan vara med och delta i allt. Att vara rädd att trampa någon på tårna kan också vara en av orsakerna till varför en del lärare låter sina elever välja när de ska vara med eller inte. Det för att de inte ska bli tvingade till att vara med och sedan visar det sig att lektionen går åt "pipsvängen". Kan det vara så att en del idrottslärare skyddar sig bakom det? Eller kan det handla om att de är i en situation de inte kan behärska? Det här är inget som det talas öppet om men självklart kan det vara båda delarna. Antagligen känner de här idrottslärarna sig otillräckliga när de ska lyckas få med de här eleverna i undervisningen men inte riktigt lyckas med det. De har kanske 20 andra elever som de

också ska ta hänsyn till. En del av dem hade ordnat styrkeprogram till sina elever som de kunde använda sig av på lektionstid, vilket är bra eftersom de här eleverna behöver träna upp sin motoriska förmåga. Det som glöms bort är de här elevernas känslor kring att bli åsidosatta ensamma på gymmet. Piaget och Vygotskij skiljer sig på så sätt att Vygotskij ansåg att lärandet sker när man är tillsammans med andra medan Piaget ansåg att det sker genom användandet av kroppen samt genom att undervisningen tar sitt ursprung i elevens intressen. En blandning mellan Vygotskij och Piaget vore nog något av det mest ultimata för elever med funktionsnedsättningar. Där de får lära både tillsammans med andra samt genom deras egna intressen och erfarenheter.

Viktigt är att poängtera att de här lärarna verkar ha gjort det bästa av den situation och de resurser som de har att arbeta med.

Som tidigare nämnt står det i både styrdokumentet och i kursplanerna att undervisning ska individanpassas efter varje elevs behov. Frågan kan då ställas hur tanken var när dessa skrevs? Eller vem som skrev dem? På papper låter det väldigt bra men att få det att fungera i praktiken är en annan sak. Att som ensam lärare kunna planera och anpassa undervisningen är något de är utbildade till. Sen att lyckas genomföra den undervisningen utan de hjälpmedel som behövs är nästintill omöjligt. Frustrationen hos de här lärarna måste vara enorm, känslan över att inte räcka till för alla. Det finns förståelsen för hur styrdokumentet och kursplanerna är skrivna men ska dessa kriterier uppnås måste det på organisatorisk nivå gå ut i skolorna och hjälpa till med material så undervisningen kan fungera. Tanken bakom dokumentet är förståelig och det är precis så skolan ska vara eftersom det är en plats du måste vistas i och inget du själv väljer. Därför borde de som styr skolans värld vara mer ute i skolorna och bevaka verksamheten!

6.4 Förslag på vidare forskning

Med den här studien som grund skulle det vara intressant att göra en bredare undersökning, det vill säga kontakta fler skolor. En annan tänkvärd aspekt är att göra studien i de yngre åldrarna och på så sätt kanske få ett bredare perspektiv.

Som tidigare nämnts i studien är den ekonomiska resursen en relevant faktor och det talas mycket om den biten i samband med utbildning och skolans verksamhet. Något som är uppenbart är att olika kommuner har olika mycket ekonomiska resurser att röra sig med. Genom att först undersöka hur de olika skolornas elever inom vald kommun ser på anpassning och inkludering inom ämnet Idrott och hälsa, för att sedan se om det finns något samband med de resurser som just den kommunen har att röra sig med. Alltså ta reda på hur den ekonomiska biten ser ut och hur mycket av det som skolan får ta del av.

I samband med elevperspektivet av studien skulle även en studie med frågeställningar till de lärare i Idrott och hälsa inom de olika skolorna göras. Undersöka hur mycket information de har fått ta del av under sin utbildning men även höra deras personliga åsikter gällande hur vida de ser på den undervisning de delger sina elever. Överensstämmer elevens bild med lärarens?

6.5 Avslutande ord

De senaste decennierna har det forskats kring hur skolan kan utvecklas ur det integrerade perspektivet och målet att sträva emot är inkludering av alla elever. Det talas ständigt om en skola för alla och att undervisningen ska utgå från den enskilde individen men trots den forskning och tid som det inneburit så kvarstår det faktum att det är fortfarande en lång väg kvar för att uppnå ett tillfredställande resultat som berör alla som ingår i skolans verksamhet och i synnerhet dem elever som har andra förutsättningar. Den här studien som gjorts har egentligen inte tillfört något nytt i den bemärkelsen men den är dock av den relevans då man genom en granskning av resultat (relativt liten) kan konstatera att det fortfarande råder utanförskap i skolor gällande elever med olika funktionsnedsättningar.

REFERENSLISTA

- Arhammar Tjernström, K (2008). *Rolig rörelse nödvändig för barn med rörelsehinder*. I svensk idrottsforskning, nr: 3, Årgång 9
- Barnombudsmannen (2002). *Många synd inte men finns ändå*. <http://www.bo.se/Files/publikationer,%20pdf/arsrapport2002.pdf>
Sökdatum: 2010-11-26
- Bergström, M (1991) *Barnet – den sista slaven*. Malmö: Författaren och seminarium förlag
- Bjärenäs, U. Karlsson Ingvarsson, G.(2007). *Idrott och fysisk aktivitet, - för alla? – Förutsättningar för delaktighet*. Specialpedagogiskainstitutet: Edita
- Blom, I & Sjöberg, M (1999) *Barn med rörelsehinder- om rätten till en barndom*. Stockholm: Bilda förlag
- Ejvegård, R (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Fischbein, S & Östberg, O (2004) *Mötet med alla barn- ett specialpedagogiskt perspektiv*. Stockholm: Förlagshuset Gothia
- Fors, E (2004) *Passa mig! – Inkluderad idrottsundervisning*. Lund: Sisu Idrottsböcker
- Harper, D-C (1997) *Childrens attitudes towards physical disability in Nepal: A friend study*. *Journal of crosscultures psychologi*, November 1997, vol 28
- Haug,P (1998). *Pedagogiskt dilemma, specialundervisning*. Stockholm: Skolverket
- Jerlinder, K (2005) *Rättvis idrottsundervisning för elever med rörelsehinder -dilemma kring omfördelning och erkännande*. Örebro: Örebro universitet

- Jerlang, E (2008). *Utvecklingspsykologiska teorier (femte upplagan)*. Spanien: Liber AB
- Johansson, T (1996) *Socialpsykologi och modernitet*. Lund: Studentlitteratur
- Lindqvist, R & Sauer, L (2007). *Funktionshinder, kultur och samhälle*. Polen: Studentlitteratur.
- Mackelprang, R-W & Salsgiver, R-O (1996). *People with disability and social work: Historical and contemporary Issues. Social work, January 1996, vol 41*.
<http://translate.google.se/translate?hl=sv&sl=sv&tl=en&u=http%3A%2F%2Fwww.ncbi.nlm.nih.gov%2Fpubmed%2F8560321>
Sökdatum: 2010-11-23
- Mead, G.H (1995). *Medvetandet, jaget och samhället; från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos
- Nationalencyklopedin (2010). *Handikapp*
<http://www.ne.se/handikapp/1134477>
Sökdatum: 2010-11-12
- Nationalencyklopedin (2010). *Funktionsnedsättning/funktionshinder*
<http://www.ne.se/funktionsneds%C3%A4ttning>
Sökdatum: 2010-11-12
- Nygren, G (1-2009). *Specialpedagogisk tidskrift - Att undervisa Skolvardag med rörelsehinder- komplexitet med möjligheter*. Uppsala universitet.
- Otto, U (1987). *Barn och ungdom med handikapp – psykisk utveckling, rörelse, syn, tal, hörsel*. Lund: Studentlitteratur
- Paulsson, K (2009). *Långt ifrån lika villkor i skolan*. I forskning om funktionshinder pågår 3/09.
http://www.chr.uu.se/Tidning/FOFP_3_2009_www-pdf
Sökdatum: 2010-11-26

- Patel, R & Davidsson, B (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Persson, B. Holmberg, C. Johansson, I (2006). *På andras villkor - skolans möte med elever med funktionshinder*. Skolverket. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1602>
Sökdatum: 2010-11-25
- Svenska unescorådet (2/2006) *Salamanca deklARATIONEN*
<http://www.spsm.se/Documents/Om%20oss/Lagar%20och%20%C3%B6verenskommelser/Salamanca%20deklarationen.pdf>
Sökdatum: 2010-12-02
- Skolverket (2005) *Handikapp i skolan. Det offentliga skolväsendets möte med funktionshinder från folkskolan till nutid*. Kalmar, Lenanders Grafiska AB
- Skolverket (2000), *Kursplan i idrott och hälsa för grundskolan*.
<http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138/func/kursplan/id/3872/titleId/IDH1010%20-%20Idrott%20och%20h%E4lsa>
Sökdatum: 2010-11-10
- Skolverket (2009), *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Ödeshög; AB Danagårds grafiska
<http://www.skolverket.se/sb/d/468>
Sökdatum: 2010-11-10
- Skolverket (2006) *På andras villkor – skolans möte med elever med funktionshinder*. Stockholm: Lenanders Grafiska AB
- Söder, M (2005) *Forskning om funktionshinder, problem – utmaningar - möjligheter*. Lund: Studentlitteratur
- Tideman, M. (1996) *Funktionshinder & handikapp*. Stockholm, Johansson & Skyttmo Förlag AB
- Vetenskapsrådet (2007)

http://vr.se/download/18.aae1aa51132473084980005790/integritetskansligt_forskningsmateriamateria21.pdf

Sökdatum: 2010-12-28

- Vickerman, P. (2007). *Traning physical education teachers to include children with special educational needs: Perspectives from Physical education initial teacher training providers*. *European Physical Education Review* 2007; 13; 385-402

<http://epe.sagepub.com/content/13/3/385.abstract>

Sökdatum: 2010-11-23

- Vygotskij, L (1999) *Vygotskij och skolan: texter ur lev Vygotskijs pedagogiska psykologi kommenterade som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur
- Wessman, A (2003) *Barn med rörelsehinder*. Stockholm: Liber AB
- Wormnaes, S (2001). *Rörelse och skullskador*. I Asmervik, S. Ogden, T. Rygvold, A (red). *Barn med behov av särskilt stöd*. Lund: studentlitteratur

BILAGA 1

Hej!

Vi är två studenter vid namn Meimi Riikonen och Caroline Abrahamsson, vi läser sista terminen på Linnéuniversitetet i Kalmar. Som ett avslutande projekt av vår utbildning så skriver vi examensarbete och vi har valt att undersöka hur elever med funktionshinder upplever idrottslektionerna. I och med att vi båda har läst idrott och hälsa känner vi att vi har fått för lite inblick i hur alla elever upplever idrottslektionerna.

För att vi själva senare ska kunna bedriva undervisning för alla ansåg vi att det var av relevans att göra en undersökning och ta reda på hur eleverna uppfattar idrott och hälsa i skolan.

Undersökningen kommer gå till på följande sätt;

Eleverna får ta del av ca tio frågor som handlar om den idrottsundervisning som bedrivs på skolan och hur de själva uppfattar den. De svar som vi får av eleverna kommer vi senare att använda oss utav i vårt examensarbete.

Intervjuerna kommer att ske på skoltid och där tid finns görs intervjuerna innan jul.

Barnen som deltar i undersökningen kommer givetvis vara anonyma, vårt intresse ligger enbart i att höra deras åsikter!

Anledningen till att vi skriver ett brev till er är för att vi skulle vilja ha er tillåtelse att ert barn deltar i undersökningen! Vi vore djupt tacksamma om de får/vill medverka!

Om ni har något ni undrar över är ni välkomna att skriva till oss;

Meimi Riikonen: mr22gx@student.lnu.se

073-63 72 430

Caroline Abrahamsson: ca22gi@student.lnu.se

070-63 49 362

Tack på för hand!

Med vänliga hälsningar

Meimi & Caroline

Fyll i här om ert barn får delta i vår undersökning:

Ja

Nej